

nica, se sol fer amb resultats d'una gran precisió. Sembla, en canvi, que les accs. dialectals castellanes (*alfarrazar* «pactar el pago de una cosa por otra» en el dicc. aragonès de Peralta) o la finalitat de fer-ho per un delme, són coses secundàries (o potser en part hi ha mera improprietat en els detalls de la definició).

És notable l'aplicació especial, que consta per a Elx «taxar les càrregues de dàtils que hi ha, abans de collir-los» (BSCC XVII, 283), com sigui que això mateix ja consta en l'original àrabic: *ḥaraṣ* «conjectura definitiv palmam agrumve quantum esset dactylorum vel frugum proventus» (Freytag I, 475b), aplicació especial, documentada des de molt antic en àrab: així ho precisen tots els lexicògrafs orientals antics, des del Djauharí (1007), passant pel Zamaḥṣarí, el Mutarrizí i el Fayyumí fins al Firuzabadí (cap a l'any 1400): Lane 723a.¹ No hem de partir del substantiu abstracte de l'àrab per a 'conjectura, avaluació aproximada', perquè aquest és *ḥirṣ* (Lane, 723b, des del Djauharí; Freytag; i el vocalisme *ḥarṣ* només en diccs. sense valor), i encara que fos *ḥarṣ*, en aquesta combinació l'àrab vulgar no intercala vocal en el grup consonàntic. Hem de partir de la forma II del verb, *ḥarraṣ* que tenim en el nostre *RMa.* amb la bona traducció «existimare». D'ací es va passar primer a *afarrassar* sense *-l-*, que és la forma encara usada a Múrcia (Ga. Soriano) i a Castelló (variant *aferrassar*, *AlcM*), amb una addició de la *a-* com la que retrobem en altres arabismes, del tipus d'*afalagar*, *aforrar*; i després es canvia en *alfarrassar* per la intrusió de l'*-al-* dels arabismes, que tan sovint s'esdevé a València (*alforrar*, *alvançar*, *almella*, *almidó*, etc., etc.) i a Castella (*almena*, *almendra*, *alfaneque*, II).

El detall de la forma del mot té, sense dubte, una altra explicació possible. Podríem postular en àrab l'existència d'un derivat, segons l'estructura habitual dels noms d'ofici, *ḥarrās*, per anomenar el pagès designat per *alfarrassar* collites, o el professional d'aquesta tècnica. Que un mot d'aquesta forma ha existit en àrab no hi ha dubte, car es troba en *RMa.* entre els derivats de *ḥarraṣ* o *ḥaraṣ* «existimare, aestimare» i, encara que no en dóna el significat, la formació d'aquest tipus *qattāl* és tan normal amb un valor així que és ben raonable atribuir-li aquest significat, majorment estant ben documentat en el sentit de 'mentider' des del Djauharí, el Fayyumí i d'altres (Lane), cosa que podríem interpretar en el sentit de 'calculador inexacte', 'alfarrassador que s'erra, només s'aproxima o enganya interessadament' (cf. encara una altra interpretació semàntica del *Tagġ al-ʿArūs* en Lane). D'ací vindria *alfarràs* en romànic amb l'aglutinació normal de l'article en el substantiu; i d'aquest derivaria el verb. Suggereix aquesta interpretació el nom del poble d'*Alfarràs*, a la Baixa Ribagorçana, al mig d'una horta fèrtil: és lícit imaginar que vingués del nom d'un alfarrassador d'aquelles comarques que vagi centrar allí les seves propietats. Tanmateix aquesta teoria és molt més hipotètica i em sembla menys probable: 1) perquè *alfarràs* no consta enlloc en romànic com a designació de persona, i en canvi és pertot i

sempre el nom d'acció o abstracte derivat d'*alfarrassar*; 2) ni tan sols hi ha suport gens ferm en toponímia, car l'etimologia d'*Alfarràs* és ben incerta,² i no és veritat contra el que s'ha dit, que hi hagi suport en altres noms de lloc.³

DERIV.: *Alfarràs* 'operació d'alfarrassar' [1851, Estrig]; diu Giner (1955) que a l'Horta i la Ribera és més general usar amb aquest valor *alfarrassar* substantivat, però que diuen *alfarràs* els de Gandia i una part de la gent de l'Horta; MGadea l'usa bastant en el sentit figurat, sens dubte primer irònic, de 'destrossa, devastació de productes rurals': «els gossos, raboses, fardajos, y dasta llebres y conills de montanya, li fan (al llaurador) un *alfarraç* en les vinyes, a penes el raïm comença a madurar» (T. del Xè III, 70), i algun cop ho generalitza fins a usar-lo per a qualsevol mena de destrossa o consumpció: «quant van a un bodegò o fonda, fan un *alfarraç*» (ib. II, 319); segons un costum típic i tradicional dels pagesos de Catarroja, que veig explicat en un periòdic local que s'hi publica en ocasió de certes festes anyals, il·lustrat verbalment per gent del poble, *alfarràs* és +«el banc de pelar fulla», operació prèvia que es feia en la temporada de la pelada de la fulla: comprenc que tots els llauradors del poble deuen vendre cooperativament la collita de la fulla (formant un «banc»), després d'alfarrassar-la cada any. És versemblant que de la mateixa arrel d'*alfarrassar* derivi un antic mot murcià +*alfarsia*, que García Soriano (p. 191) troba en un text de 1447: «hay penas mayores y criminales que dicen, que son de muerte o de captiverio, las cuales se acostumbra de juzgar por *alfarsia*» (potser referint-se a un rescat que es cobrava de tals penes per càlcul del dany causat pel criminal).

¹ Fins es podria suposar que aquesta aplicació als dàtils fos estrictament etimològica, admetent que aquesta arrel derivés d'un substantiu que significués 'dàtil' o un altre fruit semblant. És en el que jo havia pensat, fixant-me que hom dóna per a *ḥarṣ* el significat de 'branca de palmera' (Belot) o 'branca de palmera sense fulles' (Freytag grec). Però és una acc. ben mal documentada, que no confirmen Lane ni Dozy. D'altra banda és veritat que *ḥurṣ* o *ḥirṣ* és indubtable en el sentit de 'anell d'or o de plata' (des del Djauharí, el Zamaḥṣarí, c. 1145, etc.), 'arracada amb una pedra o perla' («bead») (també a Orient des d'antic) i amb aquesta acc. apareix ben representat en el Magreb (*RMa.* i moltes fonts més modernes, Dozy I, 362b). Ara bé Nyberg en el seu *Pahlavi Dict.* (p. 218) sospita que un pelví *ḥirṣ*, que es troba en algun text, significa 'anell' i que d'ací fou manllevat l'àr. *ḥirṣ*, si bé s'afanya a reconèixer que «this is a mere guess». Fóra, en efecte, concebible, si aquest iranisme s'assegurés, que partint del concepte de 'joell' en general, o del de la boleta o gra («bead», castellà *abalorio*) que hi ha en l'arracada, vagin passar els àrabs a aplicar-ho al dàtil o a un altre fruit preuat i de forma arrodonida. Però, com es pot veure, això no és més que una suposició incerta. — ² La que proposa *AlcM* és accep-